herpy

WĘŻE

Boa tęczowy

Epicrates cenchria

Epicrates cenchria to smukły, opalizujący boa z lasów deszczowych Ameryki Południowej, o pomarańczowym do czerwonego ubarwieniu podstawowym, czarnych pierścieniach i połysku przypominającym olej na wodzie. Osiąga 150-200 cm, prowadzi nocny tryb życia i jako dorosły jest spokojny, ale wymaga bardzo wysokiej wilgotności powietrza, stabilnego ciepła i dużego terrarium. Gatunek został podzielony na kilka gatunków i wiele boa tęczowych w handlu należy do tych wyodrębnionych.

Rodzina: Boidae Nazwa angielska: Rainbow Boa Dawna nazwa: *Boa cenchria; Epicrates cenchris*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**150-200 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**20-30 lat**
Aktywność	**W nocy**
Tryb życia	**Nadrzewny i naziemny**
Środowisko	**Sawanna i las deszczowy**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**180 × 90 × 90 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-29 °C**
Miejsce wygrzewania	**29-32 °C**
Temperatura w nocy	**22-24 °C**
Wilgotność	**70-100%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Pokarm	**Kręgowce**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Żyworodny**
Dojrzałość płciowa	**30-48 miesięcy**
Wielkość miotu	**1-30 młodych**
Ciąża	**104-135 dni**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Epicrates cenchria to smukły, ale silny boa o długiej, zwężającej się głowie, tępym pysku, pionowej źrenicy i termoczułych dołkach wzdłuż warg. Ubarwienie podstawowe jest pomarańczowe do czerwonego, z czarnymi pierścieniami wzdłuż grzbietu i czarnymi plamami z jasnymi półksiężycami na bokach. Na głowie znajdują się trzy ciemne pasy, oczy są bardzo ciemne, a brzuch jasny. Łuski mają silny opalizujący połysk w odcieniach niebieskich, zielonych i fioletowych, który wynika z załamania światła w komórkach skóry, a nie z barwników.

Dorosłe osobniki mierzą 150-200 cm łącznie z ogonem. Samice są nieco dłuższe i masywniejsze od samców i mogą ważyć do 4 kg, natomiast samce są silniejsze w stosunku do swoich rozmiarów. Nowo narodzone młode mają 20-30 cm. Gatunek jest długowieczny: 20-30 lat, choć większość zwierząt dożywa około 20 lat.

Epitet gatunkowy *cenchria* pochodzi od łacińskiego słowa *cenchris*, dawnej nazwy pewnego rodzaju węża. Nazwa rodzajowa *Epicrates* jest grecka i oznacza zwycięzcę.

Gatunek został podzielony. *Epicrates maurus*, *Epicrates crassus*, *Epicrates assisi* i *Epicrates alvarezi* zostały podniesione z rangi podgatunków do samodzielnych gatunków. *E. maurus* żyje w Ameryce Środkowej i północnej części Ameryki Południowej, *E. crassus* w cerrado i na terenach trawiastych środkowej i południowej Brazylii, Paragwaju i Argentyny, *E. assisi* w suchych regionach północno-wschodniej Brazylii, a *E. alvarezi* w regionie Chaco w północnej Argentynie, południowo-wschodniej Boliwii i zachodnim Paragwaju. *E. cenchria* w ścisłym znaczeniu to forma zamieszkująca Amazonię i Las Atlantycki. Starsze źródła i poradniki hodowlane nadal traktują wyodrębnione gatunki jako podgatunki, więc wiele boa tęczowych w handlu to w rzeczywistości inny gatunek. Istnieją odmiany barwne, ale wymagania są takie same.

Występowanie i środowisko

Epicrates cenchria w ścisłym znaczeniu żyje na wschód od Andów w północnej i środkowej części Ameryki Południowej: w Gujanie Francuskiej, Surinamie, Gujanie, Kolumbii, Wenezueli, Ekwadorze, Peru, Brazylii, Boliwii i północnej Argentynie. W Brazylii występuje w Amazonii i w Lesie Atlantyckim.

Gatunek nie występuje w Kostaryce, Panamie ani na Trynidadzie i Tobago, gdzie wąż dawniej uznawany za podgatunek *E. cenchria* to *E. maurus*. W Paragwaju występują wyłącznie gatunki wyodrębnione. Na Florydzie istnieje populacja introdukowana.

> **Naturalny zasięg:** Gujana Francuska, Surinam, Gujana, Kolumbia, Wenezuela, Ekwador, Peru, Brazylia, Boliwia i Argentyna.

ŚRODOWISKO

Epicrates cenchria żyje w lasach deszczowych i wilgotnych lasach, ale także na otwartych sawannach i w suchszych miejscach na skraju zasięgu. Prowadzi półnadrzewny tryb życia: przebywa na dnie lasu i wspina się na drzewa i krzewy, a do tego świetnie pływa. Jest aktywny nocą, najbardziej w środku nocy. W dzień się ukrywa, a nocą czatuje z głową wystawioną z kryjówki. Jego zdobyczą są ssaki, ptaki, nietoperze i jaszczurki.

Klimat jest ciepły i wilgotny. Temperatura przez cały rok utrzymuje się na poziomie 23-32 °C, roczne opady wynoszą 1500-3500 mm w zależności od miejsca, a wilgotność powietrza jest dość stabilna i wynosi 60-70 %. Dno lasu jest wilgotne i zacienione, dlatego gatunek potrzebuje wyższej wilgotności i niższej temperatury niż większość innych węży.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Dorosły *Epicrates cenchria* potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 180 × 90 × 90 cm (długość × szerokość × wysokość). Dobra praktyczna zasada dla węża półnadrzewnego jest taka, że długość terrarium odpowiada pełnej długości węża, a szerokość połowie tej długości. Wysokość powinna wynosić co najmniej 90 cm, aby było miejsce zarówno na podłoże, jak i na gałęzie. Duże wymiary pozwalają wężowi wspinać się i regulować temperaturę oraz wilgotność. Młode trzyma się w małych pojemnikach o wymiarach około 30 × 15 × 10 cm, bo w zbyt dużym terrarium gradient temperatury jest za duży. Zwierzęta o długości około 60 cm przenosi się do większych pojemników, a osobniki o długości 120-180 cm do terrarium dla dorosłych.

Terrarium musi być dobrze izolowane i odpowiednio wentylowane, tak aby utrzymywała się wilgotność, ale powietrze nie stało w miejscu. Szklane terrarium z siatką zamiast pokrywy się nie nadaje, bo wilgoć szybko ucieka. Używaj terrarium otwieranego od frontu albo plastikowego pojemnika z ograniczoną wentylacją i zadbaj, by pokrywa zabezpieczała przed ucieczką. Węża trzyma się pojedynczo.

Zastosuj warstwę podłoża zatrzymującego wilgoć o grubości co najmniej 10 cm, np. włókno kokosowe, ziemię próchniczną, chipsy kokosowe lub ściółkę cyprysową, a na wierzchu połóż liście. Urządź terrarium solidnie zamocowaną gałęzią do wspinaczki o długości co najmniej 120 cm, gęstą roślinnością jako osłoną, co najmniej dwiema kryjówkami oraz wilgotną kryjówką z torfowcem. Unikaj cedru i sekwoi, bo zawierają substancje toksyczne dla węży. Gałęzie muszą być przymocowane, ponieważ wąż staje się ciężki.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

TEMPERATURA

W dzień w terrarium powinno być 24-29 °C, z miejscem do wygrzewania o temperaturze 29-32 °C na jednym końcu, a nocą 22-24 °C. Temperatura nie może przez dłuższy czas przekraczać 32 °C, z wyjątkiem ciężarnych samic, ponieważ gatunek jest wrażliwy na wysokie temperatury, a przegrzanie należy do najczęstszych przyczyn śmierci.

Używaj termostatu. Mata grzewcza lub promiennikowy panel grzewczy pod jedną stroną albo nad nią daje równomierne ciepło, które mniej wysusza powietrze niż lampa. Lampy grzewcze wysuszają powietrze i wymagają dodatkowego nawilżania. Jeśli używasz lamp, żarówka musi być w koszu ochronnym. Mierz temperaturę cyfrowymi czujnikami na środku terrarium i na powierzchni miejsca do wygrzewania.

Przed rozmnażaniem temperaturę nocną stopniowo obniża się do około 20 °C (patrz Kopulacja).

WILGOTNOŚĆ I WODA

Epicrates cenchria łatwo się odwadnia i jest całkowicie zależny od wysokiej wilgotności powietrza. Utrzymuj ją na poziomie około 70 % w dzień i 90-100 % w nocy. Młode poniżej roku są delikatniejsze i potrzebują 90-100 % przez całą dobę.

Zraszaj terrarium wieczorem i rano albo użyj automatycznego systemu zraszającego. Pomaga też wytwornica mgły włączana na noc, zasilana wodą destylowaną lub z odwróconej osmozy. Ogranicz wentylację, tak aby terrarium nieco podsychało między zraszaniami, ale utrzymywało wilgoć. Samo zraszanie nie podnosi wilgotności powietrza: gruba warstwa podłoża i duża miska z wodą dają więcej. Lekka kondensacja na szybie świadczy o właściwej wilgotności.

Wąż musi mieć wilgotną kryjówkę z torfowcem i dużą miskę ze świeżą wodą, w której może się całkowicie zanurzyć, bo chętnie wygrzewa się i pływa w wodzie. Miskę szoruj co tydzień środkiem dezynfekującym przeznaczonym dla zwierząt. Odwodnienie i przegrzanie to dwie najczęstsze przyczyny śmierci. Oznaki pragnienia to linienie w kawałkach, pomarszczone suche łuski i wymioty.

OŚWIETLENIE I UVB

E. cenchria prowadzi nocny tryb życia, ale potrzebuje stałego rytmu dnia i nocy: 12 godzin światła i 12 godzin ciemności, sterowanych zegarem.

Gatunek może żyć bez UVB, ale UVB jest zdecydowanie zalecane: reguluje rytm dobowy i gospodarkę hormonalną, dostarcza wężowi witaminy D i wzmacnia odporność. Gatunek należy do strefy Fergusona 2. Użyj świetlówki T5 HO 5-6 %, która pokrywa około połowy długości terrarium i znajduje się nad ciepłą stroną. Celuj w indeks UV 2-3 na wysokości grzbietu węża na powierzchni miejsca do wygrzewania. Przy świetlówce nad siatką odległość wynosi ok. 23-28 cm, pod siatką ok. 30-38 cm. Wymieniaj świetlówkę co 12 miesięcy. Świetlówka o niskiej mocy nad terrarium podkreśla opalizujący połysk węża i może też służyć żywym roślinom.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Epicrates cenchria zjada myszy, szczury, chomiki, myszoskoczki, przepiórki, pisklęta kurze i małe świnki morskie. Najlepiej podawaj zwierzęta mrożone i rozmrożone zamiast żywych, a pokarm podgrzej do około 38 °C w zamkniętej torebce w ciepłej wodzie. Karm wieczorem, używając pęsety z miękką końcówką, i poruszaj zdobyczą przed wężem, aż ten zaatakuje. Nigdy nie używaj rąk, bo ciepło ciała może zdezorientować węża.

Zdobycz powinna być tak szeroka jak wąż w najszerszym miejscu i ważyć około 10 % masy węża. Młode karmi się mniej więcej raz w tygodniu, a dorosłe co dwa-trzy tygodnie. Wąż je chętnie, ale łatwo wymiotuje, jeśli jest karmiony zbyt często lub zbyt dużą zdobyczą. Urozmaicony pokarm jest zaletą. Węża karmi się pojedynczo. Niepokój, zbyt częste branie do rąk albo niewłaściwa temperatura czy wilgotność mogą sprawić, że wąż opuści posiłek; najpierw sprawdź warunki, a potem po kilku dniach zaproponuj nową zdobycz.

Młode mogą na początku wymagać małych myszy lub oseskowych szczurów (pinky). Gatunek osiąga pełne rozmiary po 4-6 latach. Pokarm można lekko oprószyć preparatem łączącym wapń z witaminami.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

E. cenchria jako dorosły jest dość spokojny, ale nie lubi głaskania i łatwo się stresuje, jeśli trzyma się go zbyt długo. Młode są nerwowe i łatwo gryzą, a spokojniejsze stają się w wieku około roku. Bierz węża do rąk dopiero po kilku bezproblemowych posiłkach, najlepiej wieczorem.

Zacznij od najwyżej 5 minut za jednym razem, co kilka dni, i stopniowo wydłużaj ten czas. Najpierw umyj ręce. Lekko stuknij węża w głowę rolką papieru, żeby wiedział, że to nie pora karmienia. Używaj obu rąk: jednej za głową, drugiej pod ciałem, i nigdy nie chwytaj za ogon. Wąż owija się wokół ramion jak wokół gałęzi, ale trzymaj go z dala od szyi. Odczekaj 24-72 godziny po posiłku i nie bierz go do rąk podczas linienia. Dzieci nie powinny same zajmować się wężem.

Węża trzyma się pojedynczo, ponieważ kilka zwierząt razem oznacza stres i rywalizację o zasoby.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec osiąga dojrzałość płciową przy długości około 120 cm, a samica przy około 140 cm, zwykle po 2,5-4 latach. Samica musi mieć odpowiednie rozmiary, aby uniknąć problemów przy porodzie. Płeć nowo narodzonych młodych można określić bez narzędzi: przesuń kciukiem i palcem serdecznym wzdłuż strony brzusznej i grzbietowej za kloaką, a u samca wyczujesz dwa małe guzki w miejscu, gdzie kończą się hemipenisy. Samica nie ma guzków. Samica jest nieco dłuższa i masywniejsza od samca.

GODY I KOPULACJA

Zwierzęta najpierw się schładza: temperaturę nocną obniża się o 2 °C tygodniowo z około 29 °C do 20 °C, a temperaturę dzienną utrzymuje się na poziomie około 29 °C. Najniższą temperaturę nocną utrzymuje się przez trzy tygodnie, po czym stopniowo się ją podnosi. Samce i samice trzyma się osobno w czasie schładzania i karmi normalnie. Zwierzęta łączy się po powrocie ciepła, a samce gotowe do rozrodu często robią przerwę w jedzeniu lub zostawiają resztki wylinki w misce z wodą. Samice szukają chłodniejszych miejsc i leżą w misce z wodą.

Kopulacja zaczyna się od pogoni po terrarium i może trwać kilka godzin. Powtarza się co kilka dni przez kilka tygodni. Samce w okresie godowym często robią przerwę w jedzeniu. Partenogeneza, czyli rozmnażanie bez udziału samca, została stwierdzona u tego gatunku, ale jest rzadka.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

E. cenchria rodzi żywe młode. Ciężarna samica szuka ciepła i leży w ciepłym końcu terrarium nawet do czterech i pół miesiąca. Niektóre samice przestają jeść, inne jedzą przez cały czas. Od linienia po owulacji do porodu mija 104-110 dni, gdy samica utrzymuje temperaturę ciała około 30 °C. Przy około 27 °C ciąża trwa 129-135 dni. Od dwóch do czterech tygodni przed porodem samica staje się niespokojna i może leżeć na boku lub na grzbiecie.

Przygotuj terrarium zawczasu: usuń luźne przedmioty i włóż sztuczne rośliny do miski z wodą, aby młode się nie utopiły. Każde młode rodzi się w przezroczystej błonie, którą samo rozrywa. Miot liczy 1-30 młodych, średnio około 10, które ważą 12-30 g. Samica rozmnaża się zwykle tylko co drugi rok.

INKUBACJA

Gatunek jest żyworodny i nie składa jaj, więc nie ma inkubacji. Moment zapłodnienia rzadko jest znany, dlatego termin porodu wylicza się od linienia po owulacji, które łatwo zauważyć: przy około 30 °C młode przychodzą na świat 104-110 dni później. Przy około 27 °C ciąża trwa 129-135 dni, a im cieplej trzyma się samicę, tym jest krótsza. W naturze ciąża trwa 3-8 miesięcy.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Nowo narodzone młode mają 20-30 cm. Trzyma się je pojedynczo w małych pojemnikach z ręcznikiem papierowym jako podłożem, wilgotną kryjówką i małą miską z wodą, przy wysokiej wilgotności powietrza 90-100 %. Pierwszego dnia można je zważyć i określić płeć, a już następnego dnia zaproponować rozmrożone oseskowe szczury (pinky). Większość przyjmuje pierwszy posiłek.

Młode są defensywne i skore do gryzienia, ale uspokajają się przy ostrożnym, regularnym braniu do rąk. Linienie przebiega łatwiej przy codziennym lekkim zraszaniu.

Zdrowie i częste błędy

Epicrates cenchria jest odporny, jeśli klimat i wilgotność są właściwe. Typowe problemy to:

- Odwodnienie z linieniem w kawałkach, pomarszczonymi suchymi łuskami i wymiotami. Zapobiega się mu wysoką

wilgotnością, grubą warstwą podłoża i dużą miską z wodą.

- Łuski oczne, które nie zeszły podczas linienia, oraz infekcje oczu przy zbyt suchym powietrzu.
- Wypukłe lub wklęsłe łuski oczne w suchych warunkach. Często ustępuje to, gdy wąż ma dostęp do większej ilości wody i wyższą wilgotność, ale może się utrzymywać ponad rok.
- Przegrzanie przy temperaturach powyżej 32 °C.
- Wymioty, gdy wąż jest karmiony zbyt często, zbyt dużą zdobyczą lub zbyt wcześnie brany do rąk.
- Problemy z porodem u samic, które są za małe.

Skontaktuj się z weterynarzem doświadczonym w leczeniu gadów, jeśli wąż opuści trzy posiłki z rzędu bez widocznej przyczyny, traci na wadze, ma problemy z oddychaniem lub wykazuje oznaki odwodnienia.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.